

SAŽETAK PRESUDE VELIKOG VIJEĆA

GRUZIJA PROTIV RUSIJE (I) OD DANA 31. SIJEČNJA 2019. GODINE ZAHTJEV BR. 13255/07

Identifikacija i određivanje broja žrtava koje imaju pravo na naknadu neimovinske štete u međudržavnom sporu

ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva Levon Ter-Petrosyan bio je predsjednik Armenije u razdoblju od 1991. do U [presudi o osnovanosti](#) zahtjeva donesenoj 3. srpnja 2014. u ovom predmetu, ESLJP je utvrdio da je u jesen 2006. godine u Ruskoj Federaciji uspostavljena koordinirana politika uhićenja, pritvaranja i protjerivanja državljana Gruzije koja je predstavljala administrativnu praksu u smislu sudske prakse Konvencije. ESLJP je utvrdio da je došlo do povrede, između ostalog, članka 4. Protokola br. 4., članka 5. stavaka 1. i 4., članka 3. i članka 13. u vezi s člankom 5., stavkom 1. i člankom 3. Konvencije. Budući da pitanje primjene članka 41. Konvencije nije bilo spremno za odluku, ESLJP je odgodio odluku o tom pitanju te pozvao državu podnositeljicu zahtjeva i tuženu državu na dostavu svojih očitovanja o tom pitanju. Kako stranke nisu postigle sporazum, država podnositeljica zahtjeva je podnijela svoje zahtjeve za pravednu naknadu dok je tužena vlada dostavila svoje očitovanje na te zahtjeve. Predsjednik velikog vijeća pozvao je podnositeljicu zahtjeva da dostavi popis gruzijskih državljana koji su bili žrtve koordinirane politike uhićenja, pritvaranja i protjerivanja državljana Gruzije uspostavljene u Ruskoj Federaciji u jesen 2006. Država podnositeljica zahtjeva 1. rujna 2016. dostavila je popis od 1795 navodnih žrtava. Zatim je predsjednik velikog vijeća tražio dostavu očitovanja tužene države na ovaj popis, što je tužena država učinila 13. travnja 2017.

PRIGOVORI

Pozivajući se, između ostalog, na presudu [Cipar protiv Turske](#), država podnositeljica zahtjeva tvrdila je da je nesporno da se članak 41. Konvencije primjenjuje na međudržavne sporove, a posebno na ovaj predmet.

S druge strane, tužena država je tvrdila da nema osnove za primjenu članka 41. Konvencije s obzirom da se pravedna naknada ne može dodijeliti državi podnositeljici zahtjeva, nego točno određenim pojedincima koji u ovom predmetu nisu identificirani. Nadalje, navela je da ni članak 33. Konvencije ni pravilo 60. Poslovnika nisu predvidjeli pravednu naknadu u međudržavnim sporovima. Istaknula je da se pravedna naknada ne dodjeljuje s ciljem da se državi nadoknadi povreda njenih prava, već u korist pojedinačnih žrtava, što je ESLJP utvrdio u predmetu *Cipar protiv Turske*.

OCJENA ESLJP-a

ESLJP je najprije ponovio svoje stavove izražene u presudi *Cipar protiv Turske*. U toj presudi, istaknuo je da se članak 41. ne može tumačiti tako usko da bi se isključila njegova primjena u međudržavnim sporovima. Opravdanost dodjeljivanja pravedne naknade treba se procijeniti od predmeta do predmeta. U predmetima u kojima postoje opći problemi poput administrativne prakse u pravilu nije opravdano dodijeliti pravednu naknadu, dok je u drugoj kategoriji međudržavnih sporova, u kojima je jedna visoka ugovorna stranka povrijedila osnovna ljudska prava državljana druge visoke ugovorne stranke ili drugih osoba pa su ti zahtjevi supstantivno sličniji onima podnesenim sukladno članku 34. Konvencije, dodjela pravedne naknade opravdana. U svakom slučaju, pravedna naknada u međudržavnim sporovima uvijek treba biti dodijeljena u korist žrtava.

Nadalje, ESLJP je odredio tri kriterija za opravdanost dodjeljivanja pravedne naknade u međudržavnim sporovima:

- (i) vrsta prigovora koji je podnijela država podnositeljica zahtjeva, koji se mora odnositi na povredu osnovnih ljudskih prava njezinih državljana ili drugih osoba,
- (ii) je li moguće identificirati žrtve,
- (iii) glavna svrha pokretanja postupka, ne smije biti nadoknađivanje povrede prava državi, već pojedinačnim žrtvama.

S obzirom da su sva tri kriterija u ovom predmetu ispunjena, ESLJP je utvrdio da je pravedna naknada opravdana i da je članak 41. Konvencije primjenjiv.

ESLJP je u presudi o osnovanosti naveo da pretpostavlja da je izrečeno više od 4.600 naloga za protjerivanje državljana Gruzije, od kojih je otprilike 2.380 pritvoreno i prisilno protjerano. Ovaj brojčani okvir bio je polazište za utvrđivanje postojanja administrativne prakse u kontekstu ispitivanja osnovanosti zahtjeva, što se bitno razlikuje od utvrđivanja identiteta žrtava za potrebe članka 41. Konvencije. Pravedna naknada proizlazi iz načela međunarodnog javnog prava o odgovornosti država koja podrazumijevaju obvezu prekidanja protupravnog postupanja i potpunu naknadu pretrpljene štete, a ključni faktor za primjenu članka 41. jest identifikacija žrtava.

Za razliku od predmeta *Cipar protiv Turske*, koji se odnosio na višestruke povrede Konvencije nakon vojnih operacija koje je Turska provela na sjeveru Cipra tijekom ljeta 1974. i koje se nisu temeljile na pojedinačnim odlukama, u ovom predmetu osnova za utvrđivanje postojanja administrativne prakse bile su pojedinačne administrativne odluke o protjerivanju gruzijskih državljana iz Ruske Federacije tokom jeseni 2006. Prema tome, stranke su morale biti u stanju identificirati o kojim se osobama radi i dostaviti relevantne podatke ESLJP-u. S tim u vezi, obje visoke ugovorne stranke imale su obvezu surađivati sukladno članku 38. Konvencije. Država podnositeljica zahtjeva imala je obvezu potkrijepiti navode iz svog zahtjeva, a tužena država morala je dostaviti sve relevantne informacije i dokumente kojima raspolaže.

Nakon opetovanih zahtjeva ESLJP-a, država podnositeljica zahtjeva dostavila je popis od 1795 žrtava, a tužena država svoje očitovanje na taj popis. Premda tužena država nije dostavila sve relevantne podatke i dokumente, ESLJP je izvršio preliminarno ispitivanje popisa.

Uzimajući u obzir brojčani okvir na koji se oslonio u presudi o osnovanosti, činjenicu da se utvrđene povrede odnose na pojedinačne žrtve i temelje na događajima koji su se dogodili na teritoriju tužene države, ESLJP je pretpostavio da se osobe imenovane na popisu države podnositeljice zahtjeva mogu smatrati žrtvama utvrđenih povreda i da je na tuženoj državi da dokaže suprotno.

Podaci koje je dostavila tužena država opravdali su uklanjanje 290 osoba s popisa. Naime, neke su se osobe na popisu pojavljivale više puta, druge su podnijele pojedinačne zahtjeve pred ESLJP-om, stekle rusko državljanstvo ili su od početka imale državljanstvo koje nije bilo gruzijsko, nalozi za protjerivanje protiv njih izdani su prije ili nakon relevantnog razdoblja, uspješno su koristili dostupne pravne lijekove, nije ih bilo moguće identificirati ili njihovi prigovori nisu bili dovoljno potkrijepljeni od strane države podnositeljice zahtjeva.

U skladu s tim, ESLJP je utvrdio da je postojala dovoljno precizna grupa od najmanje 1500 državljana Gruzije čiji se identitet mogao objektivno utvrditi, koji su bili žrtve kolektivnog protjerivanja stranaca, od kojih je određeni broj bio nezakonito lišen slobode i pretrpio nečovječne i ponižavajuće uvjete u pritvorima.

Ponovivši da Konvencija izričito ne predviđa dodjelu neimovinske štete, ESLJP se pozvao na načela iznesena u nizu svojih presuda ([Varnava i drugi protiv Turske](#), [Sargsyan protiv Azerbejdžana](#) i [Chiragov i drugi protiv Armenije](#)). Vodeće načelo je pravičnost, što prije svega podrazumijeva fleksibilnost i objektivno razmatranje onoga što je pravedno, pošteno i razumno u svim okolnostima slučaja, uključujući ne samo položaj podnositelja zahtjeva, već i cjelokupni kontekst u kojem je do povrede došlo.

U predmetnom slučaju nije bilo sumnje da je najmanje 1.500 gruzijskih državljana pretrpjelo traumu i proživjelo osjećaje boli, tjeskobe i poniženja u razdoblju u kojem je primijenjena sporna administrativna praksa.

U pogledu visine pravedne naknade, ESLJP je, odlučujući na pravičnoj osnovi, odredio ukupan iznos od 10.000.000 EUR na ime neimovinske štete koji treba biti isplaćen državi podnositeljici zahtjeva i zatim preraspodijeljen žrtvama, i to 2.000 EUR žrtvama povrede članka 4. Protokola br. 4 uz Konvenciju te 10.000 do 15.000 EUR žrtvama povrede članka 5. stavka 1 i članka 3. Konvencije.

Država podnositeljica zahtjeva treba uspostaviti učinkovit mehanizam za raspodjelu gore navedenih iznosa pojedinačnim žrtvama u roku od 18 mjeseci nakon što tužena država izvrši uplatu, pod nadzorom Odbora ministara Vijeća Europe.

Ovaj sažetak izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sažetak ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te ne obvezuje taj Sud

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.